

KUNTAINFO

Helsinki 25.9.2015

8/2015

Lastensuojelun kiireellistä sijoitusta koskevat muutokset 1.1.2016

Osa uuden sosiaalihuoltolain yhteydessä muutetuista lastensuojelulain säännöksistä tulee sovellettavaksi vuoden 2016 alusta. Tässä kirjeessä kerrotaan välittömästä vaarasta kiireellisen sijoituksen edellytyksenä.

Lastensuojelun työntekijöille järjestetään koulutusta 11.11.2015

Sosiaali- ja terveysministeriö järjestää yhteistyössä hallinto-oikeuksien kanssa **lastensuojelun työntekijöille tarkoitetun valtakunnallisen koulutuksen keskiviikkona 11.11.2015**. Koulutuksessa keskitytään lastensuojelulain tuleviin muutoksiin, tuomioistuinprosessiin sekä avo-, sijais- ja jälkihuoltoa koskevaan sääntelyyn. Koulutus on maksuton.

Koulutus järjestetään pääkaupunkiseudulla, mutta siihen voi osallistua myös verkkoyhteyden kautta. Koulutuksen tarkemmat tiedot löytyvät STM:n verkkosivuilta lokakuun ensimmäiseltä viikolta alkaen. STM:n tapahtumat: <http://stm.fi/tapahtumat>

Mitä tarkoittaa välitön vaara kiireellisen sijoituksen edellytyksenä?

Vaara on välitön, jos lapsen terveyden ja kehityksen turvaaminen edellyttää välitöntä hoitoa ja huolenpitoa, jota ei voida toteuttaa kotona ja/tai avohuollon tukitoimin.

Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti, jos lapsi on välittömässä vaarassa, koska puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet vaarantavat vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä taikka lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisen rikoksen tai muulla näihin rinnasteisella tavalla.

Kiireellinen sijoitus on turvaamistoimi. Sitä tulee käyttää, jos lapsi on välittömässä vaarassa siten, ettei häntä voida turvallisesti jättää kotiin eikä tilannetta voida turvata avohuollon tukitoimien avulla.

- Välitön vaara lastensuojelun kiireellisen sijoituksen edellytyksenä ei rajaa kiireellisen sijoituksen käyttämistä ainoastaan tilanteisiin, joissa lapsi on kuolemanvaarassa tai häntä uhkaa välitön fyysinen vaara.
- Myös henkinen väkivalta ja muu kaltoinkohtelu on peruste kiireellisen sijoituksen tekemiselle.
- Lapsen oman toiminnan aiheuttama vaara arvioidaan kokonaisvaltaisesti.

Lastensuojelun kiireellistä sijoitusta tehtäessä ei tehdä rikosoikeudellista arviota tapahtumien kuluksena, vaan tilanteessa arvioidaan tarve suojella lasta.

Välitön vaara on arvioitava niiden tietojen perusteella, jotka ovat päätöksentekohetkellä tiedossa.

Jos lisätietoja ei voida hankkia vaarantamatta lapsen turvallisuutta, niitä on hankittava kiireellisen sijoituksen aikana. Oleellista sijoituspäätöksen tekemiselle on, onko lapsi saatavilla olevien tietojen perusteella välittömässä vaarassa siten, ettei häntä voida turvallisesti jättää kotiin. Lapsen omaan kertomukseen vaarasta on suhtauduttava erityisen vakavasti.

Jos kiireellisen sijoituksen perusteet liittyvät lapsen huolenpitoon ja kasvuolosuhteisiin, on todennäköistä, että kaikki perheessä asuvat lapset ovat välittömässä vaarassa.

Lastensuojeluun ei aina heti tule tietoa tapahtumista joiden perusteella voidaan arvioida, että lapsi on välittömässä vaarassa. Esimerkiksi tieto lapsen vakavasta päihteidenkäytöstä voi tulla viiveellä tai lapsi uskaltaa kertoa väkivallasta tai uhkailusta vasta pitkän ajan kuluttua tapahtumista. Arvioinnin kannalta oleellista on, onko tilanne edelleen sellainen, ettei lapsi voi turvallisesti olla kotona ja tarvitsee välittömästi hoitoa ja huolenpitoa.

Esimerkkejä tilanteista, joissa kiireellistä sijoitusta voidaan joutua käyttämään:

- Vanhempi/vanhemmat eivät kykene akuutin päihde- tai mielenterveysongelman vuoksi vastamaan lapsen ikätason edellyttämästä hoidosta ja huolenpidosta.
- Vanhemmat ovat päihtyneitä, psykoosissa tai vanhemman toimintakyky on olennaisesti alentunut jonkin muun syyn vuoksi.
- Pieni lapsi on kotona vailla asianmukaista hoitajaa tai hänet löydetään vaeltamassa yksin ulkona.
- Äiti jättää vastasyntyneen sairaalaan.
- Lapsen perustarpeet laiminlyödään vakavasti: esim. lapsi on aliravittu, hänen välttämätön terveydenhuoltonsa laiminlyödään, asunnon turvallisuudessa on vakavia puutteita, joita ei haluta korjata tai lapsi kerjää tai varastaa ruokaa, vaikka perhettä tuetaan taloudellisesti.
- Vanhempien välillä on perheväkivaltatilanne eikä äiti tai isä halua lähteä lasten kanssa turvakohtiin.
- Lapsen tai teini-ikäisen oma käytös (mm. itsetuhoisuus, vakava rikollinen teko taikka päihteet) vaarantaa hänen terveytensä ja kehityksensä, eikä lapsen tilannetta voida välittömästi turvata tarjoamalla terveydenhuollon palveluja ja/tai sosiaalihuollon avopalveluja.
- Lapsi on sijoitettu avohuollon tukitoimena, mutta väkivaltaisuuden, karkaamisen tai huumeiden hankkimisen estäminen edellyttävät kiireellistä sijoitusta ja rajoitustoimenpiteiden käyttämistä.

Kiireellistä sijoitusta voidaan joutua käyttämään myös tilanteissa, joista on saatavissa vähemmän tietoa tai lapsi ja vanhemmat ovat voimakkaasti eri mieltä tilanteesta.

Esimerkkejä:

- Lapset, joiden kohdalla epäillään lapsen kohdistunutta väkivaltaa/sekuaalista hyväksikäyttöä.
- Lapsi/teini-ikäinen kertoo itse esim. koulussa, iltapäiväkerhossa, päivähoidossa vanhemman/vanhempien pahoinpitelevän ja/tai seksuaalisesti hyväksikäyttävän häntä. Perheellä ei ole aiempaa asiakkuutta, eikä yhteydenottoja lapsesta ja perheestä ole aiemmin tullut.
- Kouluikäinen pyytää päästä pois kotoa (esim. vanhempien käytös, vointi tai pelko omasta psyykkisestä voinnista) ja vanhempi/vanhemmat vastustavat.
- Vanhemmat pyytävät teini-ikäisen lapsen kiireellistä sijoittamista yhden vakavan tai usean yhtäaikaisen syyn perusteella (esim. päihteidenkäyttö, itsemurhapuheita, karkailu, luvattomat poissaolot koulusta). Lapsi/teini-ikäinen vastustaa.
- Alle kouluikäisen lapsen vanhempia epäillään päihteiden käytöstä, mutta he kieltäytyvät huume-
testeistä.
- Lapsi on yrittänyt itsemurhaa, ja hänet kotiutetaan sairaalasta osastojaksolta muutaman päivän jälkeen. Lapsen psyykinen vointi on kuitenkin edelleen heikko, eikä tilannetta voida turvata yksinomaan terveydenhuollon palveluilla ja sosiaalihuollon avopalveluilla.
- Kotona on perheväkivaltilanne vanhempien välillä eikä äiti tai isä suostu lähtemään turvakotiin ja turvaamaan lapsiaan. Lapsiin ei suoraan kohdistu väkivaltaa.
- Lapsen vanhempi on uhannut toistuvasti sekä perheriitojen että myös lastensuojelun neuvottelujen yhteydessä polttaa talon ja perheen sen mukana, mutta ei ole toteuttanut uhkaustaan. Vanhempi toistaa uhkauksen, kun hänelle kerrotaan lapsen huostaanoton valmistelun aloittamisesta.
- Vanhemmilla on päihde- tai mielenterveysongelma ja he kieltäytyvät kaikesta avusta ja tuesta. Perheen kokonaistilanteessa ei ole tapahtunut äkillistä suurta muutosta, mutta pitkään jatkuneen tilanteen vuoksi tilanne on lapsille sietämätön ja edellyttää välittömästi hoitoa ja huolenpitoa kodin ulkopuolella lasten terveyden ja kehityksen turvaamiseksi.

Kiireellisen sijoituksen päätökseen on kirjoitettava taustalla oleva arviointi avoimesti ja selkeästi näkyviin. Mitä on tapahtunut, mitä sen perusteella on päätelty ja miksi. Mikä on lapsen etu, miksi hän on välittömässä vaarassa. Jos tietoa on vähän tai se on ristiriitaista, on kirjattava, miksi tietoa ei ole tilanteessa voitu hankkia enempää.

Jatkopäätös, määräajat ja oikeus saada apua

Kiireellisen sijoituksen jatkopäätöstä koskevassa muutoksessa korostetaan, että jatkoajan aikana on vielä pohdittava, mitä eri vaihtoehtoja tilanteessa olisi käytettävissä. Samalla selkiytetään kiireellistä sijoitusta koskevien määräaikojen laskentaperusteita.

Kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää. Kiireellisen sijoituksen määräaikaan luetaan se päivä, jona lapsi on tosiasiallisesti sijoitettu kiireellisesti. Jos päätös kiireellisestä sijoituksesta on tehty ennen sitä vuorokautta, jonka aikana lapsi on tosiasiallisesti sijoitettu, luetaan määräaikaan päätöksentekopäivä. Jos 30 päivää ei ole riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi

tai riittävien tukitoimien kartoittamiseksi voidaan tehdä päätös kiireellisen sijoituksen jatkamisesta enintään 30 päivällä laissa säädetyin edellytyksin.

Esimerkki 1: Lapsi sijoitetaan tosiasiallisesti 8.6.2015, joten kiireellinen sijoitus katsotaan alkaneeksi 8.6.2015. Sijoitus päättyy viimeistään 7.7.2015. Jos jatkopäätös on tarpeen ja lapsi on valmiiksi sijoitettuna, kiireellinen sijoitus jatkuu 8.7.2015 ja päättyy viimeistään 6.8.2015.

Esimerkki 2: Lasta ei tavoiteta ja päätös kiireellisestä sijoituksesta tehdään 8.6.2015. Lapsi sijoitetaan tosiasiallisesti 10.6.2015. Kiireellinen sijoitus katsotaan alkaneeksi 8.6.2015. Sijoitus päättyy viimeistään 7.7.2015. Jos jatkopäätös on tarpeen ja lapsi on karannut sijaishuoltopaikasta (tavoitetaan ja sijoitetaan tosiasiallisesti 10.7.2015), päätös kiireellisestä sijoituksesta on tehtävä 8.7.2015. Näin kiireellinen sijoitus jatkuu 8.7.2015 ja päättyy viimeistään 6.8.2015.

Myös asiaan osallisten mielipiteen selvittämistä koskeva lastensuojelulain 39 a §:n muutos on luonteeltaan selventävä lakimuutos. Säännöksellä halutaan entisestään korostaa tiedottamisen ja avun tarjoamisen suurta merkitystä kiireellisten sijoitusten yhteydessä.

Niissäkin tilanteissa, joissa asiaan osallisia ei ole tavoitettu ennen kiireellisen sijoituksen tekemistä, heille on tiedotettava kiireellisestä sijoituksesta mahdollisimman pian tapahtuman jälkeen ja varattava tilaisuus esittää käsityksensä asiasta. Samalla hänen on saatava tietoa oikeudestaan saada apua ja niitä palveluja, joista laissa säädetään.

Lisätietoja

Hallitusneuvos Lotta Hämeen-Anttila, p. 0295 163 406, etunimi.sukunimi@stm.fi
Hallitussihteeri Annika Juurikko, p. 0295 163 242, etunimi.sukunimi@stm.fi

JAKELU:

Kunnat

Aluehallintovirastot

Erityishuoltopiirit

Hallinto-oikeudet

Sairaanhoitopiirit

Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Talentia ry

Kansaneläkelaitos

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Suomen Kuntaliitto

Sosiaaliavustajat (Tukholma, Geneve ja Pietari)

